

Voorjaar 2025

Het Groene Blaadje

CONTACTBLAD IVN HEEZE-LEENDE

jaargang 45 nr. 164

Inhoud

- 01 Voorplaat Ciel Broeckx
- 02 Kattestaart / Doelstelling
- 03 Van het bestuur / Redactioneel
- 04 In memoriam Loes Keijsper-Meijer / Gerard Noordman, portret van een bevlogen bomenman
- 06 Cursusteam kijkt vooruit
- 07 Foto-expositie "De vier jaargetijden" in de Valentijn
- 08 Studieavond Vogelwerkgroep / Natuurkoffer, feest van herkenning
- 09 Steun ons... / Succesvol jaar amfibieën Somerenseweg
- 10 Vogelinventarisaties 2024
- 11 Nieuwe leden / Bomen spreken
- 12 Driemaal is scheepsrecht
- 13 Gelezen in het tijdschrift 'Vogels'
- 14 De Mol
- 17 En verder... / Spreektijd
- 18 Grassprietjes Anouk van Maldegem
- 20 Organisatie

IVN, Vereniging voor educatie en duurzaamheid, is een landelijke organisatie.

Wij willen door voorlichting en educatie begrip bijbrengen voor de natuur en wijzen op een gezond milieu. IVN werkt aan een duurzame samenleving. Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert. Daarom laten we jong en oud de natuur dichtbij beleven.

IVN heeft verspreid over Nederland circa 190 afdelingen, die bemand worden door zo'n 29.000 vrijwilligers.

IVN-afdeling Heeze-Leende heeft verschillende werkgroepen. Deze houden zich o.a. bezig met educatie, observatie/inventarisatie, publiekswandelingen, milieuwerk en natuurbeheer. Door deze activiteiten draagt IVN Heeze-Leende bij aan een betere kwaliteit van de natuur en het milieu in en rondom onze gemeente.

Van het bestuur

Beste leden en natuurliefhebbers,

De wereld om ons heen verandert continu en politieke verschuivingen spelen daarbij een belangrijke rol. Het is alweer enige maanden geleden, maar de verkiezing van Donald Trump als president van de Verenigde Staten heeft geleid tot veranderingen in het wereldwijde milieubeleid en internationale klimaatafspraken. Tegelijkertijd zien we daardoor, en al ingezet in de afgelopen jaren, ook in Europa een veranderend politiek landschap, waarin verschillende landen hun benadering van duurzaamheid en natuurbescherming heroverwegen.

Deze ontwikkelingen hebben onvermijdelijk invloed op ecologie, natuurbehoud en klimaatverandering. Internationale afspraken, zoals het Klimaatakkoord van Parijs, worden heronderhandeld of ter discussie gesteld, terwijl nationale en lokale overheden nieuwe beleidsrichtingen inslaan. Dit roept vragen op over de toekomst van biodiversiteit, bescherming van natuurgebieden en de rol van duurzame energie.

Als IVN Heeze-Leende blijven wij ons inzetten voor natuureducatie en bewustwording, ongeacht de veranderingen in de politieke context. Wij geloven in de kracht van kennis en samenwerking om de natuur te beschermen en een duurzame toekomst te bevorderen. Lokaal blijven wij ons inzetten voor de natuur, maar ook regionaal en landelijk. We hopen op deze manier ook de politiek te blijven overtuigen van de gevolgen van haar beslissingen en dat het verbeteren van de natuur goed is voor toekomstige generaties.

Om dit te bereiken organiseren wij, IVN Heeze-Leende, maar ook het IVN Regionaal en Landelijk, gedurende het jaar een breed scala aan activiteiten. Zo bieden we ook dit jaar weer, o.a. via onze werkgroep Cursussen, diverse cursussen aan over natuureducatie en duurzaamheid, waarmee we zowel jong als oud bewuster maken van de waarde van onze natuurlijke omgeving. Onze werkgroepen zetten zich weer in voor het onderhoud en herstel van natuurgebieden, waarbij vrijwilligers actief werken in het veld om biodiversiteit te bevorderen en het landschap te beschermen. Daarnaast werken we samen met de gemeente aan milieuprojecten en duurzame initiatieven die bijdragen aan een gezondere leefomgeving.

Ook besteden we weer veel aandacht aan educatie voor de jeugd, via de werkgroepen Jeugd IVN, Kinderactiviteiten, Scholenwerkgroep en Natuurouders, omdat we geloven dat de volgende generatie een sleutelrol speelt in het behoud van de natuur. Door samenwerkingen met scholen en andere educatieve instellingen zorgen we ervoor dat kinderen en jongeren kennismaken met de natuur, leren over biodiversiteit en zelf ervaren hoe belangrijk een gezonde

leefomgeving is. Verder organiseren we regelmatig wandelingen en excursies waarbij deelnemers de natuur in kunnen trekken, en zetten we natuurfotografie in als middel om de schoonheid en kwetsbaarheid van onze omgeving vast te leggen en te delen.

Dankzij de inzet van, jullie, onze vrijwilligers en leden blijft IVN Heeze-Leende een actieve en betrokken organisatie die zich op verschillende niveaus inzet voor natuurbehoud. Samen zorgen we ervoor dat de natuur niet alleen nu, maar ook in de toekomst gekoesterd en beschermd blijft.

Met groene groet,
Namens het bestuur van IVN Heeze-Leende,
Paul Gerits

Redactioneel

In dit voorjaarsnummer laten met name diverse werkgroepen van zich horen. Ze kondigen plannen en activiteiten aan, doen verslag van de afgelopen periode en presenteren de resultaten van uitgevoerde werkzaamheden.

Boy Derks zag in de aanwezigheid van een mol in zijn tuin aanleiding voor het verzamelen van allerlei wetenswaardigs over dit bijzondere dier en het schrijven van een artikel hierover.

In de interviews van Jan de Vries worden Gerard Noordman en de natuurkoffer in de schijnwerpers gezet. Met een In Memoriam neemt Ben Pollmann afscheid van 'een moeder voor onze vereniging', Loes Keijsper.

Klaasje Douma

Wij behouden ons het recht voor om uw bijdrage in te korten of niet te plaatsen.

Kopij voor de volgende aflevering

Uw bijdrage(n) voor het voorjaarsnummer ontvangen wij graag vóór 1 oktober 2025.

U kunt uw bijdrage(n) insturen per e-mail aan: hetgroeneblaadje@ivnheezeleende.nl of per post aan:

Redactie Het Groene Blaadje
De Zadelmaker 2
5591 NR Heeze

Drukker:

Editoo B.V. te Arnhem

In memoriam Loes Keijsper-Meijer

Je weet, dat het komt, maar toch raakt het! Het overlijden van Loes is een groot verlies. Verlies uiteraard allereerst voor haar familie, maar ook in onze IVN-familie zal ze zeer gemist worden. De kennis, ervaring, maar ook haar belangstelling voor mens en natuur. Een moeder die waakte over haar IVN.

In april zou ze 55 jaren lid zijn: vanaf de oprichting in 1970. Ze heeft zoveel verantwoordelijkheid gedragen voor onze vereniging: voorzitter, penningmeester, onze ambassadeur binnen en buiten de gemeente. En zoveel initiatieven genomen: scholenwerk, publiekswandelingen, milieu- en landschapsbeheer, Boomfeestdag, cursuswerkgroep en schoonmaakacties in de natuur.

Haar motto was: "leer de natuur kennen, waarderen en dan komt de bescherming vanzelf".

Een geweldig krachtige vrouw; goed ontwikkeld, creatief, nergens bang voor en niet op haar mondje gevallen. En die onverzettelijkheid had ze nodig: in de beginjaren van het IVN waren er forse weerstanden en moest er geknokt worden voor de natuur.

Loes Keijsper in De Sleutelbloem.

Voorkomen van een golfbaan op de Spinsterberg en een snelweg dwars door de Strabrechtse Heide! Behoud van markante bomen en landschappelijke laagten in de Nieuwe Hoeven.

Ze was als een moeder voor onze vereniging, zetelend in haar Sleutelbloem. Lang niet altijd even makkelijk: stond een stoel of tafel verkeerd of was de CV niet uitgezet: je kreeg het om de oren! En ze was een echte digibee: had niets met mails of digitale nieuwsbrieven. Haar mailsysteem was eenvoudig namelijk MBF: Mail By Fiets.

Waar kwam die diepe motivatie voor de natuur vandaan? Misschien moeten we daarvoor terug naar de oorlogsjaren: een jong meisje tijdens de hongerwinter in de Randstad met tulpenbollen als voedsel.

Wat zegt ze daar zelf over: "Midden in de oorlogsjaren keek ik op een gegeven moment naar buiten. En toen zag ik in de tuin een vogel zitten. En toen dacht ik: die heeft geen oorlog, die kan gewoon leven. En die planten gaan straks gewoon weer groeien. Dat is eigenlijk mijn motivatie geweest om me in mijn verdere leven met de natuur bezig te gaan houden".

We denken met dankbaarheid en inspiratie terug aan Loes. We zullen haar missen!

Ben Pollmann, in samenwerking met Ciel Broeckx en Leo van Bossum

Gerard Noordman, portret van een bevlogen bomenman

"De Metasequoia glyptostroboides". Het komt er in één keer uit als ik Gerard Noordman vraag wat zijn lievelingsboom is. Zijn pretogen glimmen. Het is niet zomaar een vraag aan zomaar een inwoner van Sterksel. Noordman was tientallen jaren beleidsmedewerker bij de gemeente Eindhoven. Hij adviseerde de bestuurders over het bomenbeleid in de vijfde stad van Nederland. Ter gelegenheid van veertig dienstjaren werd te zijner ere een boom in het Eindhovense Stadswandelpark geplant. De Noordman-boom. Welke dat is moet je weten, want er mocht van de gemeente geen bordje bij.

Gerard Noordman is meer dan veertig jaar lid van het IVN Heeze-Leende. De relatie tussen de bomenman en het IVN is een bijzondere. Als afgestudeerd hovenier was hij beroepsmatig bezig met bomen en planten. Het was voor hem materiaal om mee te werken. Noordman wilde weten hoe ze daar bij het IVN naar keken. "Ik volgde een gidsopleiding en samen met drie anderen brachten we als eindopdracht de flora en fauna van het Goor in Soerendonk in beeld. Dat hebben we met veel plezier gedaan".

Daarna, vertelt Noordman, bleef hij lid "maar ik was nooit zo actief," zegt hij. "Eigenlijk moet ik zeggen: anders actief. Ik zag al die IVN'ers op hun knieën op de grond liggen om planten te bestuderen. Dat had ik allemaal al gedaan tijdens mijn opleiding. Dat was voor mij dus een beetje dubbelop en dat was niet wat ik wilde".

Bovendien, veel tijd had Noordman niet. Het werk bij de gemeente Eindhoven nam hem in beslag. Hij kwam in een stad waar toenmalig directeur publieke werken Frans Fontaine, dendroloog en hoofd van plantsoenendienst, een erfenis had nagelaten waar de stad nog steeds plezier van heeft. Fontaine was de man die ervoor zorgde dat Eindhoven de stad is met waarschijnlijk het grootste aantal verschillende bomen in Nederland. Hij haalde bomen overal en nergens vandaan. Toen in 1958 het Stadswandelpark opnieuw werd ingericht was er een hele lijst met bijzondere bomen waarmee rekening gehouden moest worden: vederesdoorns, trompetbomen, valse christendoorns, amberbomen, Japanse notenbomen, horizontale iepen, een beverboom, een honingboom en een tulpenboom.

"Eindhoven had een eigen boomkwekerij. Planologen die wijken of straten ontwierpen moesten daar bij de inrichting gebruik van maken. Dat ging heel lang goed totdat ontwerpers zelf wilden bepalen welke bomen er moesten worden geplant. Ze maakten geen gebruik

meer van de kwekerij. Die kostte geld en uiteindelijk kreeg ik de opdracht om alles te verkopen," zegt Gerard Noordman.

Er klinkt was spijt in zijn stem als hij vertelt dat er geen gebruik meer werd gemaakt van die mooie voorraad uitheemse soorten. Daar tegenover staat dat de waardering voor bomen – en het belang ervan – groter werd. Ze zijn de longen van de wereld en dat wordt nu breed erkend. Gerard Noordman: "Ondertussen hebben bomen de status van monumenten. Daarom werd ik in Heeze gevraagd lid te worden van de monumentencommissie".

Net als bij architectonische monumenten (rijks- en gemeentelijk-) heb je ook bij bomen twee soorten: de gemeentelijke en de landelijke monumentale bomen. Noordman werd gevraagd contactpersoon te worden van de landelijke bomenstichting. "Dan ging ik bijvoorbeeld naar Budel waar de gemeente in een straat bomen wilde kappen. De hele straat was voor, behalve één man. En dan was het mijn taak te bemiddelen. Uiteindelijk kwam er een compromis en bleef een aantal bomen staan."

Het voortschrijdend inzicht over milieubescherming leidde er ook toe dat het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen onder vuur kwam te liggen. "Op enig moment stond het waterschap op de stoep bij de gemeente. Ze hadden in de Dommel gemeten en er bleek een groot verschil tussen de hoeveel bestrijdingsmiddelen voor Eindhoven en na Eindhoven. En dat water kwam uiteindelijk in de Biesbosch die gebruikt werd als drinkwatervoorziening van Rotterdam. Noordman: "Wat moeten we doen, vroeg de wethouder. Stoppen, zei ik, maar de klachten over onkruid zijn voor jou. Want we hadden geen andere methode, maar het was wel duidelijk dat het niet verder kon met die bestrijdingsmiddelen. Uiteindelijk zijn we begonnen met borstelen en wegbranden van onkruid."

In de tuin van Gerard en Nelly Noordman staan natuurlijk grote bomen, maar vanuit de huiskamer heb je vrij zicht over de uitgestrekte landerijen achter hun huis. De familie Noordman geniet van dat uitzicht en ze hebben met buurtbewoners afgesproken samen dat uitzicht te bewaken. "Bovendien hebben we zonnepanelen en dan wil je geen bomen die het zonlicht wegnemen. In Heeze is het nu beleid dat bestaande bomen niet meer gekapt mogen worden alleen vanwege zonnepanelen. Dan kun je wel aan de gang blijven."

Jan de Vries

Cursusteam kijkt vooruit

Al sinds de oprichting is het leren over natuur een pijler van het IVN. Dat leren kun je breed opvatten. Belangrijke werkgroepen daarvoor zijn het scholenwerk en het cursusteam. Maar andere activiteiten zijn bewust of onbewust ook op educatie gericht. Denk aan foto's van de fotowerkgroep die bijzondere dieren of planten laten zien, publiekswandelingen om mensen te laten voelen, ruiken, kijken, luisteren en proeven van de natuur, of een expositie in de wacht-ruimte van de huisarts.

Coördinatorenoverleg

Tijdens het laatste overleg tussen alle werkgroepcoördinatoren hebben we met elkaar over de N van Natuureducatie gepraat. Dat 'leren over natuur' voor cursuswerk en scholenwerk centraal staat, vindt iedereen vanzelfsprekend. Maar juist deze twee werkgroepen hebben moeite om voldoende activiteiten georganiseerd te krijgen door een beperkt aantal mensen. Dus kunnen we elkaar niet helpen? We hebben zoveel werkgroepen binnen het IVN; die doen toch allemaal aan educatie? Daarover ontstond een leuke discussie. Een natuurgids hoeft toch niet een soort leraar te zijn? Wel als het gaat om het leren waarnemen, vindt een ander. Sommige mensen lopen door de natuur zonder benul van waar ze allemaal op zouden kunnen letten. Door ze te wijzen op vogelgeluiden, diersporen, planten, of door samenhang in het landschap aan te duiden, kun je ze nieuwgierig maken. Het leren van wat achtergrondkennis is dan een logische volgende stap. Het scholenwerk en de cursuswerkgroep maken daarvoor graag gebruik van kennis die er al in de vereniging aanwezig is, bijvoorbeeld bij de werkgroepen vogels, amfibieën, flora en paddenstoelen.

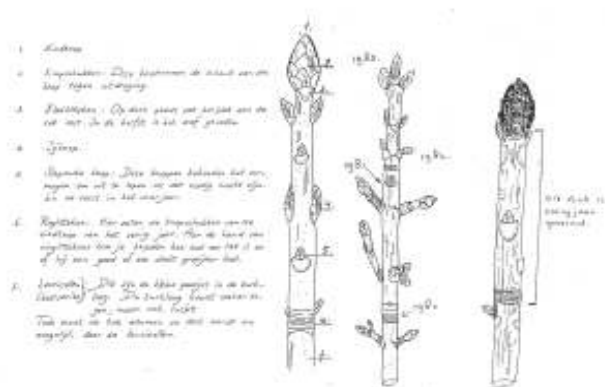
Behalve natuureducatie aan mensen van buiten de vereniging, is het ook belangrijk dat we binnen en tussen de IVN-werkgroepen kennis blijven uitwisselen. Als we niet oppassen, gaat er veel kennis verloren wanneer oudere leden stoppen met hun werk. Tijdens het coördinatorenoverleg gaven we de werkgroepen de opdracht om concrete initiatieven voor samenwerking te bedenken. Dat heeft onder andere geleid tot samenwerking tussen Jeugd-IVN en amfibieënwerkgroep (wat hebben die kinderen veel kikkers geteld en overgezet!). En een van de grootste initiatieven is een gebiedsgidsenopleiding voor Schoorsveld en Kapellerput, waarvoor de aftrap in april plaatsvindt. Juist op die twee terreinen zijn er veel wandelingen op aanvraag. Corrie Vincent en Trineke Hofstra zullen na hun jarenlange ervaring in het cursusteam en als mentor voor de natuurgidsenopleiding, nieuwe gidsen opleiden, speciaal voor dat gebied.

Die gidsen kunnen de wandelingen op Schoorsveld en Kapellerput gedeeltelijk overnemen en zo de druk wegnemen bij de natuurgidsen die ook al de publiekswandelingen doen.

Cursuswerk is aan het veranderen

Voor het aanbieden van achtergrondkennis, wat al eerder genoemd werd, komen we bij het werk van de cursuswerkgroep. Wij zijn momenteel met maar drie leden, want afgelopen najaar namen we na vele jaren afscheid van Trineke en Corrie. Zij hebben zich altijd met hart en ziel ingezet voor het organiseren van cursussen.

Hoe in die periode de middelen en mogelijkheden veranderd zijn, bleek toen Trineke wat verbleekte kopieën liet zien van een handgeschreven lesblad over de knoppen van een kastanje, inclusief een prachtige schematische tekening. Het blad was waarschijnlijk van de hand van Loes Keijsper, van wie we afgelopen maand verdrietig afscheid hebben genomen.

Tegenwoordig plukken we zo'n plaatje van een kastanjeknop, in kleur, van internet. Maar daar staat dan niet zo duidelijk bij uitgelegd wat al die onderdelen voor naam hebben. Of je vindt een geschikt plaatje, maar loopt tegen beperkingen in de gebruiksrechten aan, waardoor je zo'n afbeelding niet klakkeloos onder cursisten mag verspreiden. Of de bijschriften zijn in het Engels. Dan is zo'n oude tekening van Loes zo gek nog niet.

Gelukkig zijn er op Wikipedia heel veel afbeeldingen die, mits met bronvermelding, mogen worden gebruikt. En onze eigen fotowerkgroep heeft een enorme database aan foto's, gerubriceerd op onderwerp, waar alle werkgroepen gebruik van kunnen maken voor IVN-activiteiten. Dankzij het coördinatorenoverleg is er meer aandacht voor het ordenen en gebruiken van trefwoorden waardoor de fotodatabase beter toegankelijk wordt.

Daarnaast biedt het cursushuis van het landelijk IVN een verzameling cursusmateriaal voor algemene cursussen die door alle afdelingen gebruikt kunnen worden. Voor de vogelcursus en de aanstaande plantencursus maken we hier dankbaar gebruik van.

Zo'n gelikt boekwerkje en al die presentaties zet je zelf niet één-twee-drie in elkaar.

Aan onze deelnemers merk je ook dat er op het internet veel meer informatie te vinden is dan er vroeger beschikbaar was. En met allerlei herkenningssapps zoals Plantnet en Obsidentify is het op naam brengen van soorten een stuk makkelijker geworden voor beginners. Maar hoe weet je of zo'n app wel een betrouwbaar antwoord geeft? Daarom verschuift de aandacht van het cursusteam naar het goed leren observeren en het ontdekken van verbanden in de natuur, in plaats van het aanbieden van feitenkennis. En natuurlijk besteden we aandacht aan het bestrijden van onzin, want ook daarvan is er een hoop te vinden op het internet...

Zelf ervaren

Wat niet verschuift is dat het onderdeel 'praktijk' stevast het best gewaardeerd wordt in onze cursussen. Is het nou door samen op excursie in het veld te gaan, of door aan tafel in de Sleutelbloem verschillende boomtakken, paddenstoelen of bodemdiertjes door je handen te laten gaan. Daar kan geen internet tegenop! Juist hierbij werken we heel graag samen met mensen uit andere werkgroepen, die vaak boeiend kunnen vertellen over bepaalde onderwerpen en de beste plekjes kennen om levend materiaal voor de binnenlessen te verzamelen.

Plannen voor 2025 en 2026

Naast een vogelcursus, die op dit moment loopt en in eigen beheer door de vogelwerkgroep wordt gegeven, organiseert het cursusteam dit jaar een cursus over wilde planten (28 april t/m 26 mei) en vleermuizen (1 en 8 september).

Deze cursus over wilde planten is heel geschikt voor iemand die graag wat meer van planten wil leren, maar niet goed weet waar te beginnen. En tijdens de drie excursies maak je kennis met mooie natuurgebiedjes op korte afstand of zelfs midden in onze dorpen die je na de cursus vast nog een keer gaat bezoeken. De plantencursus is nog niet vol, dus we zouden het leuk vinden als zich nog meer mensen inschrijven.

In het najaar richten we ons op het vernieuwen en aanvullen van de algemene natuurcursus, die we in 2026 weer gaan geven. Nu we nog maar met drie cursusteamleden zijn, kunnen we daar volgend jaar best wat hulp bij gebruiken. Heb je interesse om (eventueel tijdelijk) een bijdrage te leveren aan het werk van het cursusteam? Neem dan contact op met cursusteam@ivnheezeleende.nl.

Graag tot ziens bij een volgende cursus!

Namens het cursusteam,

Henk van der Kruijs
Anke Nel Schilthuis-Vos
Ine Troelstra

Lente - Heidelibel. Foto Ineke Nordt.

Foto-expositie “De vier jaargetijden” in de Valentijn

Ter gelegenheid van het 55-jarig bestaan van IVN Heeze-Leende verzorgt haar fotowerkgroep dit jaar een expositie in de verschillende dorpshuizen in onze gemeente. De aftrap is op vrijdag 18 april in de Valentijn in Sterksel. Daar zullen de leden van de fotowerkgroep hun “pareltjes” van de afgelopen jaren tentoonstellen. Het motto van de expositie is “De vier jaargetijden” en dat is duidelijk terug te zien in de selectie uit de werken van de verschillende leden van de groep. De expositie in Sterksel loopt tot 15 juni. Daarna zal de collectie verhuizen naar 't Perron. Eind van het jaar is de Schammert aan de beurt.

De expositie in de Valentijn zal op 18 april om 17.00 uur officieel geopend worden door wethouder Robert Groenewoud. De collectie in de Valentijn is te bewonderen tijdens openingstijden van maandag tot en met donderdag van 10.00 tot 12.00 uur, vrijdag vanaf 14.00 uur.

Voor meer informatie over de IVN-fotowerkgroep, mail naar: fotowerkgroep@ivnheezeleende.nl

Herfst - Zonsondergang aan Strabrecht. Foto Piet den Besten.

Studieavond Vogelwerkgroep

Zo'n datum en dan ook zo'n opkomst. Hadden we soms iets anders verwacht?

Nee, de leden van de werkgroep wisten goed wat het doel was van de avond: elkaar informeren over de verschillen tussen een tweetal vogels die tot dezelfde familie behoren. Bijvoorbeeld: Tjiftjaf en fitis behoren tot de familie van de zangvogels; boom- en graspieper tot de piepers en kwikstaarten.

Zo'n zestien tweetallen werden door veertien leden, de helft van de aanwezigen ongeveer, deskundig gepresenteerd, al of niet met diaprojectie en met Geert aan de knoppen voor geluidsfragmenten. Orte had samen met haar kleindochter een prachtige presentatie op papier, Wim Middel liet ons zelf twee vogels inkleuren, de roodborsttapuit en het paapje - wat bepaald niet eenvoudig was maar didactisch erg sterk - en Annie deed er een paar extra, aangeleverd door (die avond) afwezige leden. Super natuurlijk. Tot slot ging Annie ons overhoren. Dat was natuurlijk schrikken, maar samen kwamen we er wel! (een voldoende).

Dit stukje had er al veel eerder kunnen zijn, maar ik raakte helemaal in de ban van twee websites: www.vogelskijken.nl en www.vogelgeluid.nl. Een aanrader. Veel plezier.

Viola Majoie

Natuurkoffer, feest van herkenning

De herfstschaal. Dat is de topper van de natuurkoffer. Zoveel aandacht als daaraan wordt besteed. Ragonde Geraets en Karin Anemaat zijn unaniem in hun toch al niet geringe enthousiasme over die natuurkoffer. De credits voor die najaarspracht gaan naar IVN-lid Ton Collard.

Ragonde – activiteitenbegeleider - en Karin - medewerker dagbesteding – zijn beiden werkzaam bij Woonzorgcentrum Nicasius in Heeze. Zij maken gebruik van de natuurkoffer van IVN Heeze-Leende. Of eigenlijk van de vier natuurkoffers want er is er één voor elk seizoen. In de koffer zitten spullen die met een specifiek jaargetijde te maken hebben. Dat varieert van foto's van sneeuwlandschappen tot "bakjes met gedroogde beestjes". Beide vrouwen gebruiken die attributen om samen met de cliënten van Nicasius te bekijken. Dat kunnen dementerende ouderen zijn maar ook somatische patiënten die naar de dagbesteding komen.

Bekijken is eigenlijk te weinig gezegd, want ook de reukzin, de tastzin, het gehoor en zelfs de smaakpapillen worden ingeschakeld. De variatie die Ton Collard vier keer per jaar brengt is nogal groot. Dan hebben we het niet alleen over die gedroogde beestjes, er zijn ook vazen met takken (snottebellen, elzenproppen, kastanje). De mensen die er gebruik van maken zijn mensen die nu meestal binnen zitten. Maar dat was niet altijd zo. Karin: "Het zijn mensen die vroeger een tuin hadden of zelfs een groentetuin. Ze kwamen sowieso veel in de natuur waar ze van alles roken, voelden en zagen. Dat kunnen ze nu weer doen."

Ragonde vertelt het verhaal van de meikever. “Er was een mevrouw die vertelde dat ze vroeger een groentetuin had met in het midden een heg. Daar krioelde het altijd van de beestjes. Ook bruine torren. Meikevers, zei ik. De mevrouw was verbaasd dat ik die kende. Weet u, zei ik, die heb ik hier in de koffer. En ik liet ze aan haar zien”.

Overbodig te zeggen dat het voor de dame in kwestie een feest van herkenning was. Dat is ook wat de natuurkoffer teweegbrengt. Herkenning. En mooie verhalen over vroeger. Bijvoorbeeld over het strootje dat vroeger werd gebruikt in de steel van tabakspijpen. Zo heeft die koffer ook voor de activiteitenbegeleiders zelf een functie. Ragonde: “Dankzij die koffer hebben we zoveel gehoord dat we niet wisten”. De herkenning is voor veel cliënten van Nicasius belangrijk. Karin: “En dat gaat soms ver terug. Soms zien mensen spulletjes uit de koffer en dan komen er verhalen los over hoe die door hun ouders werden gebruikt. Als je bedenkt dat sommige mensen over de negentig zijn dan komen er verhalen van twee eeuwen oud naar boven.”

De smaakpapillen worden soms geactiveerd als mensen dingen willen proeven en dat is niet altijd de bedoeling, maar het hoort er wel bij. “Ach zolang het bieslook is, is het niet zo erg,” lacht Karin. Mensen gaan ook helemaal open als ze met de spullen uit de koffer bezig zijn. Karin beeldt iemand uit die in elkaar gedoken zit en die opeens aandachtig rechtop zit met een blijde blik. Ook dat is een belangrijke functie van de natuurkoffer. Karin: “Mensen gaan van passief naar actief”.

De natuurkoffer rouleert langs verschillende zorginstellingen. De belangstelling is een beetje tanende, een voordeel daarvan is wel dat hij nu langer dan één week op dezelfde plaats kan blijven. “Dat is fijn, want de belangstelling in ons huis is groot. Maar eigenlijk zou ik willen dat veel meer organisaties er gebruik van zouden maken,” zegt Ragonde. Karin vult nog maar eens aan: “Vooral die herfstschaal gooit hier hoge ogen”.

Jan de Vries

Steun ons ...

- als lid voor tenminste €25,00 per jaar. Huisgenoten leden en jeugdleden €12,50. U ontvangt twee keer per jaar ons blad "Het Groene Blaadje" en vanuit IVN Nederland het blad "Mens en Natuur".
- voor organisaties gelden aangepaste tarieven.

Informatie: ledenadministratie@ivnheezeleende.nl of 06 38895545

Bankrekening NL17RABO0120361132 t.n.v. IVN Heeze-Leende

Succesvol jaar amfibieën Somerenseweg

Het zal niemand ontgaan zijn dat het dit jaar een zeer succesvol jaar was voor de amfibieën van de Somerenseweg. Tot eind maart zijn er al 10.036 beestjes overgezet. In zeven jaar zijn tijdens de voortplantingstrek 30.708 amfibieën in emmers de weg over gedragen en geïnventariseerd. Ongelofelijk dat een strookje van 330 bij 50 meter onderdak, voedsel en veiligheid geeft aan zoveel dieren die met zeven soorten de winter doorbrengen in dit gebied.

Ondanks het record waren er ook dit jaar dagen dat er geen enkele amfibie in de emmer zat. Uiteraard speelden de temperatuur en de vochtigheid een grote rol. We hadden 36 dagen beneden of rond het vriespunt, koudste dag min 10,6 graden grastemperatuur. Er waren 48 super-droge nachten die weinig invloed hadden op de trek. Door deze omstandigheden kunnen we ons afvragen of de trek door de combinatie van neerslaghoeveelheid en temperatuur boven acht graden wordt gestimuleerd of door een hoge innerlijke voortplantingsdrift.

De jaarlijkse resultaten, 2015 tot nu toe* van het aantal overgezette dieren.

Groen laagste- en geel hoogste per soort	GP	RSP	BK	GK	HK	AWS	KWS	Totaal
2019	530	14	130	1.109	1.185	255	320	3.543
2020	311	27	36	383	329	121	516	1.723
2021	565	25	39	217	974	58	152	2.030
2022	829	51	122	1.064	2.192	133	2.395	6.586
2023	247	93	229	516	1.482	113	812	3.492
2024	137	54	79	968	1.204	86	770	3.298
2025*	351	3	319	4.474	2.954	160	1.775	10.036
Totaal								30.708

De gewone pad heeft zich regelmatig gemeld met twee kleine piekjes op 26 februari en 22 maart.

De **rugstreeppad** missen we bij onze overzetlocatie nog steeds, wellicht komt deze de komende twee weken. Uit onze inventarisatierondes op de Strabrechtse heide weten we dat ze weliswaar minder in aantal op de paden zitten als het droog is, maar dat er altijd rugstreeppadden zijn die zich opwarmen op het zandpad of op jacht zijn naar insecten. Een rugstreeppad trekt niet in de schemer maar pas als het echt volledig donker is. Voor rugstreeppadden begint het seizoen nu pas. Dat wil zeggen, ze gaan dan vervolgens een aantal maanden, soms wel tot in september, door met ei-afzet.

De **bruine kikkers** hadden op 26 februari een piek en waren vooral in de laatste week van februari duidelijk begonnen met de voortplantingstrek.

De **groene kikker** liet zich zien met drie enorme pieken, groot en klein met talloze groene, gestreepte en gestippelde variaties.

De **heikikker** heeft met 2.954 soortgenoten een topjaar achter de rug. Ik verwacht dat we daarmee nog steeds aan de top blijven staan van de landelijke overzetlocaties. De piek lag duidelijk in de laatste week van februari. We hebben ze echt weer in al hun kleurvariëteiten mogen zien en bewonderen.

De **alpenwatersalamander** heeft het echt moeten hebben van de eerste en laatste week van februari en zit met 160 individuen ruim boven het gemiddelde. Wie ze wil bewonderen als ze in het voortplantingswater zitten moet een keer met de amfibiewerkgroep mee op pad gaan. Het zijn werkelijk prachtige gekleurde, wendbare dieren die in het water flitsend snel hun weg weten te vinden.

De **kleine watersalamander**. Behalve dat de soort regelmatig mee overgezet wilde worden was er toch sprake van drie kleine piekjes in de laatste week van januari (met ideale trekomstandigheden qua temperatuur en neerslag), de laatste week van februari en tweede week van maart. Met 1.775 nu verwacht ik niet meer dat we de top in 2022 van 2.195 halen, maar zitten we wel ruim boven het gemiddelde.

De toekomst:

Naar verwachting komen dit jaar de amfibietunnels. Daarmee is ons werk denk ik nog niet voorbij. We gaan waarschijnlijk in overleg met RAVON kijken hoe we de monitoring moeten aanpakken, wellicht met speciale camera's Maar wij zouden bij gunstige trekomstandigheden in de avondschemering of latere avonduren met de zaklamp op pad kunnen om te kijken of er trek is en zo ja, welke soorten er trekken. Ook zal het zaak blijven om te kijken naar de staat van onderhoud in de tunnel maar ook rondom de geleidingswanden. Daar komen we zeker nog op terug.

Hans Teeven

Vogelinventarisaties 2024

Bij de inventarisaties maken we gebruik van de app Avimap van het SOVON. Dit is een vereniging van duizenden vogeltellers en wetenschappers. In het veld worden de waarnemingen ingevoerd met behulp van die app. Na het broedseizoen controleer ik de gegevens en zend ze door aan het SOVON.

De jaren 2023 en 2024 waren heel erg nat en daardoor waren gebieden niet overal goed toegankelijk. Zelfs hoge laarzen waren soms te laag. Dat heeft zijn weerslag op de vogels: grondbroeders waren er minder en vogels die gebonden zijn aan water waren er duidelijk meer.

Strabrechtse Heide

Dit gebied is in beheer bij en grotendeels eigendom van Staatsbosbeheer. Het is een groot gebied van 1.281 hectaren en is daarom is opgedeeld in zes deelgebieden. In elk van die gebieden zijn vogelaars (veel IVN-ers) uit de regio actief met inventariseren. Enkel de soorten van de lijst bijzondere soorten worden geteld. In de periode van 1 februari tot 15 juli gaan zij zo'n acht à twaalf maal het veld in. Een half uur voor zonsopgang starten ze. Ook gaan ze één of een paar keer per jaar in de avond of nacht op pad. Er wordt niet naar nesten gezocht. Maar we kijken naar het gedrag van de vogel. Daarvoor bestaan een aantal codes. Die komen ook in de app bij deze waarneming te staan. Aan de hand van deze gegevens en de dag in het jaar worden er territoria gegenereerd. Dit gebeurde vroeg met het handje (een hels karwei!). In 2024 resulteerde dit in totaal 524 territoria van 43 soorten.

Hierna de grafieken over de jaren vanaf 1968.

Mocht je het complete verslag van 2024 willen lezen, dat vind je hier: [BMP-Strabrechtse-Heide-2024.pdf](#).

Strabrechts Broek

Het Strabrechts Broek is een gebied van het Brabants Landschap tussen de Strabrechtse Dijk, de Kleine Dommel, de Rieloop en de Herbertusbossen. Het is in 2021 en begin 2022 teruggebracht naar de status van voor 1950 en afgegraven zodat er weer een moeras is ontstaan. Het gebied is 21 hectaren groot. Hier worden alle broedvogels geïnventariseerd. Dit doen we met vier leden van de Spotvogel en soms gaat er een gast mee.

In de afgelopen drie jaar zijn er in totaal 64 soorten broedvogels geconstateerd. Een bijzonderheid in 2024 was dat er maar liefst vijf territoria van de Blauwborst en twee territoria van de Zomertaling waren. Mocht je het complete verslag van 2024 willen lezen, dat vind je hier: BMP-Strabrechts-Broek-2024.pdf.

Huiszwaluwen en Oeverzwaluwen

Sinds 1995 worden door leden van de Vogelwerkgroep de Spotvogel Huiszwaluwen en Oeverzwaluwen geïnventariseerd.

De Huiszwaluw is een kolonievogel. In Heeze komt deze in de omgeving van de Heipolderstraat voor. Verder in Leende in het centrum en in Sterksel in de omgeving van Valentijn en ten slotte in Leende ook in het buitengebied. Het aantal huiszwaluwnesten in de gemeente is de laatste jaren ruim tweehonderd. De meeste (75%) bevinden zich in het buitengebied aan de zuidzijde van Leende.

De Oeverzwaluw is ook een kolonievogel. De kolonies bevinden zich in zandafgravingen. Tot voor enkele jaren was er een grote zandhoop in Sterksel in het Peelven. Dat zand is verkocht. De eigenaar heeft een vierkant van betonnen platen met gaten er geplaatst. Daar wordt flink gebruik van gemaakt. De nestopeningen moeten eigen elk jaar opnieuw met zand gevuld worden zodat de zwaluwen nieuw hollen kunnen graven. Begin 2025 hebben de avonturiers deze gaten opnieuw gevuld. We hopen dat er in dit jaar weer vele gaten gebruikt gaan worden.

Geert Engels

Nieuwe leden

Wij verwelkomen de volgende nieuwe (jeugd)leden:

Leden

Susanne vd Groenendaal
Hans Tindemans
Anton Evers
Dorothe van Lierop
Damien Michiels
Kirstine Turkenboom
Ans Loffeld-Weusten
Henk verhagen

Leden

Wim Camp
Anne Luijten
Frederiek van Dijk
Hei Heg en Hoogeind

Jeugdleden

Oscar Essers
Boet Bergmans

Bomen spreken

Tien dikke oude eiken
Onderdeel van een laan
Tegen een boer zei de gemeente;
'Ze mogen om'
Tegen het IVN zei de gemeente
'Ze blijven staan'

Een beleid
Dat geheid
leidt
tot onduidelijkheid

Er werden petities getekend, ahaa!
Liefst 1900 maal een nee
Dáár kunnen we wel wat mee
Want er was slechts éénmaal ook een ja

Nou! Dan kun je er van op aan
Deze bomen blijven staan!

Maar de gemeente zei niet zeuren mensen'
Want bij de randweg aan de rand
zijn nieuwe bomen aangeplant
Zelfs meer dan tien; Nog meer te wensen?

Tien dikke oude eiken
Tien Rolls Royces vol van leven vol van ziel
Geruild tegen miezerige driewielertjes
Is gewoon een slechte deal

Tien dikke oude eiken Ergens in het land
Slechts beschermd met holle woorden
Omhuld nu met 'slotakkoorden'
Kappen nou! Bijten in het zand

Tien dikke oude eiken
Moeten wijken
Iets dat onverbloemd
'vooruitgang' wordt genoemd

Mari de Bijl
gebracht bij Kunstsmullen in De Zwaan, oktober 2024

Driemaal is scheepsrecht

Na tweemaal de excursie te hebben verzet in verband met dichte mist en harde wind ging vogelwerkgroep de Spotvogel 8 februari jl. op excursie naar Zeeland. Met twee auto's vol vanuit Heeze en een auto vanuit Eindhoven met drie personen vertrokken we met elf personen om 7 uur naar ons startpunt: de zuidkant van de spuisluis op de Brouwersdam aan de Noordzeekant. Rond 9 uur kwamen we daar aan en Marc, Mariska en Jan de Vries uit Eindhoven waren er al. Het was erg guur, rond 2 graden en een stevige oostenwind. We begonnen meteen onze kijkers en telescoop te pakken en rond te turen.

Gelijk al mooie waarnemingen: Roodkeelduiker, Middelste Zaagbek, Kuifduiker, Zwarte Zee-eend, Eidereend en Brilduiker. Langs de dijk Scholekster, Steenloper en Paarse Strandloper. Op de grote parkeerplaats liepen zelfs drie Drieteenstrandlopers! Dan verder naar de noordkant van de spuisluis waar veel Rotganzen zaten en ook een grote groep Paarse Strandlopers. Vervolgens gingen we langzaam verder langs de dijk naar het noorden en via de andere kant terug met nog een stop waar een Tureluur langs de kant zat. Het was onderweg wat moeilijk om een sanitaire stop te maken in de open vlaktes vooral voor de dames, maar met wat inventieve oplossingen is dat gelukkig toch gelukt.

Daarna gingen we verder naar de Prunjepolder, waar we stopten op de eerste parkeerplaats. Daar zaten heel veel vogels. Er was van alles te zien: Smient, veel Pijlstaarten, Bonte Strandlopers, grote groepen Kievieten, Goudplevieren, Tureluurs, Wulpen en Rotganzen, Brandganzen, Bergeend, Slobeend, Kuifeend en in de verte een Grote Mantelmeeuw. Ook de Kleine Zilverreiger en de Lepelaar lieten zich goed zien. Buizerd en Torenvalk zagen we ook.

Daarna verder naar het uitzichtscherm, waar we de lunch gebruikten. Na de lunch vertrokken Marc, Mariska en Jan de Vries richting huis omdat ze op tijd thuis moesten zijn voor de voetbalwedstrijd van PSV.

De rest reed verder naar de Weversinlaag met o.a. diverse Tureluurs, Kempphaan, Wulpen, Waterhoen, Lepelaar, Smienten, Slobeend en een jagende Slechtvalk. Helaas geen Watersnip. Aan het eind van de weg even over de dijk kijken met veel Bonte Strandlopers, Rotganzen, Wulpen, Drieteenstrandlopers en ook een Grutto (IJslandse?) en een Zilverplevier.

Eidereend.

Zwarte zee-eend.

Landende scholekster.

Dan verder naar de omgeving van de Stompe Toren (Koudekerke) met een Groenpootruiter en diverse Tureluurs. Helaas lieten de kleine vogeltjes ons deze keer in de steek. Bij de toren veel Brandganzen en een Kleine Zilverreiger en drie Lepelaars in de sloot. Inmiddels was de lucht strak blauw en scheen het zonnetje heerlijk. We stopten hier met vogelen en reden nog voor een afzakkertje naar 't Oliegeultje om even bij te komen en de lijst in te vullen. Rond 16.30 vertrokken we naar huis.

Onderweg op Noord Bevenland zagen wij een grote groep auto's en mensen op de dijk staan. In het water stond nog een grote groep Flamingo's, vandaar. Rond 18.30 kwamen we thuis aan en konden terugzien op een goed bezochte en zeer geslaagde excursie. Totaal aantal waargenomen vogelsoorten: 61

Corrie en Jan Vincent

Foto's: Marc Koetse, Mariska van der Kolk en Annet-te Coomans

Rotganzen.

Juveniele zilvermeeuw.

Gelezen in het tijdschrift 'Vogels'

Raven werken spontaan samen

Raven kunnen spontaan taken uitvoeren waarbij zowel samenwerking als coördinatie noodzakelijk is. De raven werden geconfronteerd met een opstelling waarbij ze voedsel konden bemachtigen. Ze moesten dan allebei tegelijk aan een touwtje trekken, waarop een stukje kaas tevoorschijn kwam. "Piece of cake" voor de raven. Echter, als één van de twee er met de kaas vandoor ging dan kon hij de samenwerking met de ander in de toekomst wel vergeten. Het slachtoffer weigert dan nog langer met de bedrieger samen te werken. Het zijn net mensen....

Dat is pas snel!

Een secretarishvogel houdt heel erg van slangen en dan vooral van de giftigste soorten. Hij moet dan wel erg snel zijn want dat is de slang ook en hij krijgt maar één kans. De trap die de vogel uitdeelt is dan ook een

ferme: hij trapt met een kracht van 195 newton, hetgeen overeen komt met vijf maal zijn lichaamsgewicht. De contacttijd is ook extreem kort: slechts 15 milliseconde. Even voor de goede orde: even knippen m et je ogen duurt tien keer zo lang.

Vogelloop in robottechniek

Om de looptechniek van robots te verbeteren hebben onderzoekers een uitgebreide studie gedaan naar rennende vogels. Vogels blijken qua snelheid, behendigheid, blessurebeperking en energie-efficiëntie alle dieren voorbij te streven. De huidige generatie robots is gebouwd vanuit het principe van stabiliteit. Ze mogen vooral niet omvallen. Vogels laten zien dat een beetje vallen niet erg is, zolang het bovenlichaam dit maar bijtijds corrigeert. Het ziet er vreemd uit maar het is heel efficiënt.

De mol

Mol in eigen tuin

De aanleiding voor mij om een artikel te schrijven over de mol is omdat wij een mol in onze tuin hebben. Het blijkt inmiddels een onderwerp dat informatief, leuk en toch tegenstrijdig is: 'De mol'.

Op een januari-ochtend van dit jaar liep ik door de wei en zag dat de mol plotseling actief geworden was. Dit was mij al eerder opgevallen en meestal blijft het dan bij een molshoop of vijf en dan verdwijnen deze weer. Echter deze keer viel de aandacht op een extreem grote en waarschijnlijk bijzondere molshoop. In de wei staat een hok dat gebruikt wordt door onze twee ganzen, echter exact op deze plek is een flinke actie vanuit de ondergrond gaande geweest waarbij een berg zand is ontstaan van maar liefst vijftig cm hoog! Engineering skills of puur geluk?

Kraamkamer

Wat is hier gaande? De mol heeft een molshoop gemaakt exact in het midden van het ganzenhok. Dit is een droog hok voor de regenachtige dagen en voorzien van stro. Knap hoe deze tunnel-expert hier zijn doel heeft gemaakt. Hierdoor is mijn interesse in het dier getrokken en heb ik wat meer informatie gevonden die wat kan vertellen over het niet geheel blinde beestje.

Anatomie van de mol

De mol (*Talpa Europea*) is een klein tot middelgroot zoogdier dat vrijwel zijn hele leven onder de grond doorbrengt. Hij graaft gangen en werkt de losgewoelde grond omhoog. Dan ontstaan de bekende molshopen, die door de meeste mensen niet zo gewaardeerd worden. Maar afgezien van de molshopen die hij maakt zijn mollen erg nuttig. Want de mol eet vooral insecten die vaak veel vervelender zijn om in je tuin te hebben. De mol heeft een cilindrisch (langwerpig rond) gevormd lichaam met een dichte fluwelige donkergrijze tot zwarte vacht. De haren staan recht in zijn huid geplant, zodat de mol onder de grond zowel vooruit als achteruit kan bewegen. De vacht is vuil- en waterafstotend, zodat hij niet nat en vies wordt. Het enige wat uit de vacht uitsteekt zijn de neus, de staart en de graaf-poten. De poten ("armen en benen") van de mol zijn heel kort en eigenlijk niet zichtbaar. Zijn voeten (en "handen") zijn enorm. Vooral de roze schopvormige voorvoeten zijn groot en naar buiten gericht. Ze hebben vijf vingers met lange stevige nagels en een extra vingerachtig botje zonder nagel (dat heet een sikkelbeentje). Daarmee kan de mol goed graven. Met zijn kleinere achtervoeten werkt hij de grond dan nog verder naar achteren. Zijn nek is zo kort en gespierd dat je die niet ziet. De spitse roze neus is erg beweeglijk en lijkt een beetje op een slurfje. De neuspunt is wat donkerder roze dan de rest. De oogjes zijn niet groter dan een speldenknop en zitten vaak half verstopt onder de vacht. Oorschelpen heeft de mol niet, daar zou hij onder de grond alleen maar last van hebben. Het staartje is vrij kort en staat bijna altijd rechtop. Het is grijsig tot zwart en dun behaard met gevoelige haartjes. Mannetjes zijn iets groter dan vrouwtjes, verder is er geen verschil in uiterlijk.

Skelet van een mol (foto: Didier Descouens).

Afmetingen: lengte kop-romp: 11- 16 cm, lengte staart: 2,5 - 4 cm, gewicht: 60 - 140 gram. Zintuigen: mollen zijn dus niet blind, zoals vaak wordt gedacht. Ze kunnen goed ruiken, maar het belangrijkste zintuig is de tastzin. Een mol kan zo goed voelen dat hij het zelfs op grote afstand voelt of er een insect of worm door zijn gangen kruipt. Hiervoor heeft hij heel veel tastorganen en gevoelige haartjes op zijn lijf, vooral op zijn neus, voeten en staart.

Voedsel en leefwijze

Mollen zijn solitaire dieren, dat betekent dat ze meestal alleen leven. Ze zijn steeds afwisselend drie à vier uur wakker en gaan dan een paar uur rusten. Ook als ze wakker zijn, blijven ze bij voorkeur onder de grond.

Daar graven ze hun tunnels en zoeken ze hun voedsel. Mollen eten per dag zo'n vijftig gram voedsel. Dat is ongeveer de helft van hun lichaamsgewicht. Ze zoeken hun eten vooral in hun zelf gegraven gangen, want veel wormen en insecten vallen daar vanzelf in. Ze eten vooral regenwormen, en verder duizendpoten, naaktslakken en insectenlarven. Af en toe eten ze een muis, kikker of vogeleitje als dat per ongeluk in een mollengang terecht komt. Regenwormen bestaan voor tachtig procent uit water. Daardoor hoeft de mol nauwelijks te drinken. In tijden dat er genoeg te eten is maken ze een voedselvoorraad. Ze bijten dan de regenwormen in de kop zodat die verlamd raken en slaan ze dan op in een soort voedselkamer. In zo'n voedselkamer kunnen wel honderden wormen opgeslagen liggen. De mol gaat niet in winterslaap. Als het vriest kruijen de regenwormen en dus ook de mol wat dieper onder de grond, tot waar de grond niet meer bevroren is.

Leefgebied en territorium

Mollen hebben een territorium en daar worden andere mollen uit weggejaagd. Ze graven onder de grond een uitgebreid gangenstelsel dat wel een kilometer lang kan zijn als je alle gangen achter elkaar zou leggen. Het zand dat bij het graven loskomt en over is duwt de mol naar buiten. Dat zijn de bekende molshopen. De mol kan iedere minuut zijn eigen gewicht in grond verplaatsen! Het gangenstelsel bestaat uit permanente en tijdelijke gangen en een paar kamers. De permanente gangen en kamers liggen 30-60 cm onder de grond, waar wij mensen ze niet opmerken. Daarnaast zijn er veel tijdelijke gangen die meer aan de oppervlakte liggen, mollenritten worden die genoemd. Dat zijn de gangen die je wel op een grasveld kunt zien liggen.

Mollenritten maakt de mol vooral om voedsel te vinden of om een vrouwtje te vinden. Jonge mollen maken ze om een eigen territorium te gaan zoeken. Het territorium wordt afgebakend met geurmerken en ontlasting. Hoe groot het territorium is hangt af van hoeveel voedsel er te vinden is. Gemiddeld is het territorium van een mannetje 3000 m² en dat van een vrouwtje 2000 m². Andere dieren (zowel soortgenoten als andere dieren) worden niet getolereerd in het territorium van de mol.

Voortplanting

Het vrouwtje bouwt na drie weken zwangerschap een nest. Dat doet ze door in de centrale ruimte redelijk diep onder de grond een kamer te maken en deze ruimte te bekleden met kluiten gras, mos of bladeren. Het maken van deze ruimte en gangen ernaartoe levert meestal een extra grote molshoop op. Na een draagtijd van vier weken krijgt het vrouwtje twee tot zeven jongen. De jongen zijn roze, kaal en blind en wegen maar drie gram. Na ongeveer twee weken beginnen de jongen hun vacht te krijgen en na drie weken gaan de oogjes open. Na vier of vijf weken hoeven de jongen niet meer bij de moeder te drinken en verlaten ze het nest, maar ze blijven dan nog wel een paar weken bij de moeder. Na ongeveer twee maanden gaan de jongen op zoek naar hun eigen territorium. Jonge mollen kunnen nog niet zo goed zelf graven, dus zoeken ze bij voorkeur een al bestaand gangenstelsel dat niet in gebruik is. Maar dat is niet eenvoudig, want die worden meestal al binnen een paar uur weer ingepikt. In deze tijd komen de jongen vaak boven de grond en vallen dan regelmatig ten prooi aan roofdieren, of aan het verkeer. Veel jonge mollen overleven daardoor het eerste jaar niet. Mollen kunnen zes jaar oud worden, maar dat gebeurt maar zelden.

Boven de grond hebben mollen natuurlijke vijanden als buizerd, uil, reiger, wezel, hermelijn en vos, en ook hond en kat. Ook vallen er regelmatig verkeersslachtoffers. Mollen kunnen goed zwemmen, dus open water is geen probleem. Als het gangenstelsel onder loopt kan de mol wel verdrinken.

De grootste vijand van de mol is de mens. Die vindt al die molshopen maar lastig en probeert dus van alles om de mollen te verjagen of te doden. Dat lukt soms wel, maar meestal is het effect maar tijdelijk, want het gangenstelsel wordt zo weer ingepikt door een andere mol. En die gaat zelf nog weer nieuwe gangen graven, waardoor er weer nieuwe molshopen ontstaan. Als de mol tevreden is over zijn gangenstelsel dan onderhoudt hij wat hij heeft en maakt geen nieuwe gangen meer. Eigenlijk kan je een mol dus beter laten zitten.

Tot 2006 was de mol een beschermd dier, maar tegenwoordig is hij niet langer beschermd.

Wist je dat?

- Op jaarbasis eet een mol 36 kg regenwormen, per uur kan hij tot 15 kg aarde verplaatsen en hij kan zijn gehoороeningen afsluiten zodat er geen aarde kan in geraken.
- De snuit van de mol is bijzonder gevoelig. In zijn neus heeft hij de organen van Eimer. Dit zijn kleine ronde zwellinkjes vol met zenuwuiteinden. Die zijn zó gevoelig dat ze als tastorganen dienstdoen.
- Mollen zijn niet blind, maar zien zeer slecht. De ogen zijn zo klein als speldenknopjes en de vachtharen voor de ogen belemmeren bovendien een goed zicht. In dezelfde vacht zitten ook zijn oren, die uitstekend ontwikkeld zijn.
- Mollen eten veel regenwormen. Vindt hij er één, dan hoeft hij die niet direct op te eten. Door een beet in de kop, kan hij de worm verlammen. De verlamde wormen worden dan opgeslagen in de tunnel en voor later bewaard. De mol is een echte spaarder: wetenschappers hebben voorraadkamers met meer dan 1.000 regenwormen gevonden. Voordat ze de wormen daadwerkelijk eten, knijpen ze met hun klauwen eerst de aarde en darminhoud uit het wormenlijfje.
- Omdat mollen in smalle tunnels onder de grond leven, zitten ze voortdurend in een omgeving met veel koolstofdioxide en weinig zuurstof. In 2010 ontdekten wetenschappers dat mollen grote hoeveelheden koolstofdioxide kunnen verdragen en hierdoor hun eigen uitgedemde lucht opnieuw kunnen inademen zonder te verstikken.
- Twaalf meter per uur is de snelheid waarmee ze kunnen graven.

Ter afsluiting

Een handige tip om molshopen tegen te gaan is het houden van

kippen. Het strooien van kippenvoer op de molshopen zorgt ervoor dat zij de hoop zand uit elkaar scharrelen, na twee dagen is de grond weer nagenoeg vlak.

Boy Derks en Sabine Dielemans

Een pad. Foto Siebe Jelsma.

En verder ...

Wandelingen en rondleidingen

Voor groepen/bedrijven kunnen wij boeiende excursies verzorgen in de natuur. Neem daarvoor contact op met de wandelingen-coördinator Harrie van Litsenburg: wandelingen@ivnheezeleende.nl of 040 2262697.

Vergoeding p.p. bedrijven / particulieren €6,00.

Spreektijd

Het bestuur vergadert in principe iedere derde donderdag van de maand vanaf 19.30 uur in de Sleutelbloem. Leden van IVN Heeze-Leende kunnen vooraf spreektijd aanvragen bij het secretariaat.

GRASSPRIETJES

voor onze jeugdleden

Bomen

Bomen zijn planten met een houtige stengel, die in de breedte en hoogte groeien. Die stengel noemen we de stam. Verder heeft een boom een groot wortelstelsel onder de grond en een grote kroon boven de grond. De kroon bestaat uit takken met knoppen, hieruit komen de bladeren en bloemen. De bloemen zijn niet altijd goed zichtbaar, maar iedere soort heeft een bloeiwijze. De bloemen worden vruchten met zaden en zo kan er weer een nieuwe boom ontstaan.

Boom hoe oud ben jij?

De stam van een boom bestaat uit bastvaten en houtvaten, die samen zorgen voor de stevigheid van de stam en het vervoeren van voedingsstoffen binnen in de boom. Elk jaar komt er weer een nieuwe laag houtvaten bij. Als je een boomstam doorzaagt zie je dus per jaar een laag houtvaten. Deze lagen noemen we daarom jaarringen: als je de ringen telt weet je hoe oud de boom is.

De schors is de buitenkant van de stam. Deze laag beschermt de boom tegen uitdroging, aanvallen van dieren en schimmels. Elke boom heeft zijn eigen schors. Eikenbomen hebben bijvoorbeeld een hele ruwe, dikke schors, terwijl bij een berk de schors juist wit en glad is.

JAARRINGEN VERTELLEN

JAARRINGEN

Als je de jaarringen van een boom wilt tellen zie je twee verschillende kleuren. De lichte ring is van het voorjaar, en de donkere ring van het najaar. Samen zijn ze dus 1 jaar.

Aan dikte van de ring is te lezen hoe goed de boom in dat jaar is gegroeid.

Boven de grond evenveel als onder de grond...

Vaak gaat het bij bomen over de stam, knoppen en vooral bladeren, maar de wortels moeten we niet vergeten. Deze zijn ook super belangrijk! Wortels zorgen ervoor dat de boom voedingsstoffen en water uit de grond kunnen opnemen en daardoor groeien. De wortels zijn een soort anker voor de boom, waardoor de boom niet snel om zal vallen bij harde wind.

PROBEER THUIS

Leg een dennenappel in de zon of in een bak water. Kijk wat er gebeurt

Naaldboom of loofboom?

Niet alle bomen zijn hetzelfde. Vaak worden bomen ingedeeld in loofbomen en naaldbomen. Loofbomen hebben bladeren zoals een eik of een beuk. Naaldbomen zijn bomen met naaldvormige bladeren, zoals dennen en sparren. Door het verschil in de vorm van de bladeren, reageren loofbomen en naaldbomen anders op de herfst en de winter. De meeste naaldbomen behouden zijn naalden in de winter en loofbomen laten hun bladeren vallen.

Naast het verschil in bladvorm, zijn ook de vruchten van loofbomen en naaldbomen anders. Bij loofbomen liggen de zaden bedekt in een vrucht met daaromheen een schil zoals pitjes in een peer. Dit noem je bedektzadig. Naaldbomen hebben ook zaden, maar die zitten niet binnen in een dichte schil. Dit noem je naaktzadig. Misschien heb je het wel eens gezien. De zaden zitten verstopt tussen de schubben van de vrucht. Bij een dennenappel gaan de schubben open bij droog weer, de zaden vallen eruit, maar bij natweer sluiten de schubben en zitten de zaden veilig opgeborgen.

Verschillende bladeren

Iedere boomsoort is anders, zo hebben de bomen naast een andere stam ook allemaal verschillende vormen bladeren en kleuren.

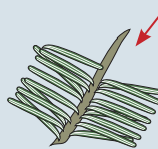
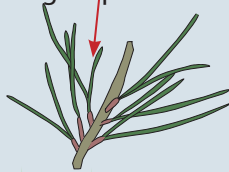
Je hebt bladeren die uit meerdere kleine blaadjes bestaan, dit noemen we **samengestelde** bladeren en je hebt bladeren die **alleen** staan. Dit kunnen grote bladeren zijn, maar ook kleine blaadjes.

Den of spar?

Zoals loofbomen verschillende bladeren hebben, hebben naaldbomen verschillende naalden.

Een dennenboom heeft zijn naalden in groepjes staan (vanaf 2 naalden) en bij een spar staan de naalden apart in rijen. **Dennennaalden** lijken het meest op echte naalden, ze voelen rond, zacht en zijn lang. En die van **spar** zijn kort, stevig en plat.

BELANGRIJK

Bomen, zowel **levend** als **dood** zijn super voor de natuur. Ze bieden bescherming en voedsel voor veel dieren en zorgen voor zuurstof in de lucht. De mens kan van het hout veel moois maken zoals meubels, speeltoestellen en papier. Bomen zijn dus erg belangrijk voor mens en dier!

Wat hoort bij elkaar?
verbind het blad met de vrucht

DOE TIP; BOMENBOEKJE MAKEN

Als je meer wilt leren over bomen, dan kan je een eigen bomenboekje maken.

Je neemt een leeg tekenboekje en plak of teken hierin de bladeren van de bomen die je vindt. Schrijf hier allerlei informatie bij die je ziet of weet over deze boom. Zoals:

- kleur bladeren (en herfstkleur)
- vruchten? eikels, beukenootje, kersen..
- bloemen, welke kleur... bloei maand.
- de naam van de boom. Als je de naam nog niet weet vraag dan je papa, mama of iemand van het ivn.
- waar en wanneer je de boom gevonden hebt. Ga ook een keer terug en kijk of er dingen verandert zijn.

Zo leer je steeds meer over de verschillende bomen.

Organisatie

Bestuur

Voorzitter:

Ben Pollmann

voorzitter@ivnheezeleende.nl T: 040 2265668

Secretariaat:

Petra Leeuwestein-Verbeek

De Mandenmaker 11 5591 NS Heeze

secretariaat@ivnheezeleende.nl T: 040 2264714

Penningmeester (waarnemend):

Petra Leeuwestein-Verbeek

De Mandenmaker 11 5591 NS Heeze

penningmeester@ivnheezeleende.nl T: 040 2264714

Leden:

Ko Dousma

bestuurslid-01@ivnheezeleende.nl T: 06 83997769

Paul Gerits

bestuurslid-02@ivnheezeleende.nl T: 06 29348810

Truus Kraaijeveld

bestuurslid-03@ivnheezeleende.nl T: 040 2264284

Ledenadministratie:

Ko Dousma

ledenadministratie@ivnheezeleende.nl

Werkgroepen

Amfibieënwerkgroep *amfibieen@ivnheezeleende.nl*

Eelco Hoogendam 040 2266428

Bibliotheek, Informatie & IVN winkel

sleutelbloem@ivnheezeleende.nl

Diny Michiels 040 2261229

Bomenwerkgroep *bomengroep@ivnheezeleende.nl*

Vacature

Cursuswerkgroep *cursusteam@ivnheezeleende.nl*

Ine Troelstra 06 48260698

Florawerkgroep *florawerkgroep@ivnheezeleende.nl*

Henk Groenemans 040 2264122

Fotografie *fotowerkgroep@ivnheezeleende.nl*

Mariet Camp 06 53744009

Gentiaanblauwtje *gentiaanblauwtje@ivnheezeleende.nl*

Leo van Bossum 040 2263124

Groen voor ouderen Ruud Krielaart 06 10435830

Jeugd-IVN *jeugd-ivn@ivnheezeleende.nl*

Stefanie van Heck 06 46789989

Avonturiers (IVN Jongeren)

avonturiers@ivnheezeleende.nl

Willem van de Ven 06 34376748

Natuur- & Milieubescherming

milieu-en-landschap@ivnheezeleende.nl

Henk Groenemans 040 2264122

Ciel Broeckx 040 2264226

Natuurbeheer *natuurbeheer@ivnheezeleende.nl*

Theo Sonnemans 040 2265689

PR & Communicatie

Ruud Krielaart *pr@ivnheezeleende.nl* 06 10435830

- Webmaster: *webmaster.heeze.leende@ivn.nl*

Anne Groenewegen 06 50868653

- Redacteur Het Groene Blaadje

hetgroeneblaadje@ivnheezeleende.nl

Klaasje Douma 040 2263668

Scholenwerk *scholenwerk@ivnheezeleende.nl*

Willemien v.d. Paal 040 2263274

José Verbeek 06 23170771

Tentoonstellingen & Vormgeving

tentoonstellingswerkgroep@ivnheezeleende.nl

Ciel Broeckx 040 2264226

Vogelwerkgroep *spotvogel@ivnheezeleende.nl*

Annette Coomans 06 25525974

Wandelingen coördinatie

wandelingen@ivnheezeleende.nl

Aangevraagde wandelingen

- Geert Engels 06 38895545

Publiekswandelingen

- Ruud Krielaart 06 10435830

Vertrouwens Contact Personen

Corrie Vincent *Corrie.vincent@hslnet.nl*

040 8482844 of 06 33802188

Harry Dumoulin *g.dumoulin@chello.nl*

06 46060955

Postadres:

IVN Heeze-Leende

de Mandenmaker 11 5591 NS Heeze

Verenigingsgebouw:

De Sleutelbloem IVN Heeze-Leende

Strabrecht 14 5591 BP Heeze

Website: ivn.nl/heeze-leende